

Skutil, Jan

**[Literaria humanitas IV, Roman Jakobson. Odpovědný redaktor:
Miroslav Mikulášek]**

*Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. V, Řada
literárněvědná bohemistická. 1999, vol. 48, iss. V2, pp. 103-104*

ISBN 80-210-2347-3

ISSN 1213-2144

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/104780>

Access Date: 03. 03. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Litteraria humanitas IV. Roman Jakobson. Odpovědný redaktor Miroslav Mikulášek. Výkonní redaktori Danuše Kšicová — Ivo Pospíšil. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta — Ústav slavistiky. Brno 1996, 530 str.

Mezi nejrozsáhlejší sborníky MU obsahující i cenné příspěvky mnoha zahraničních autorů patří uvedený soubor statí, věnovaný někdejšímu profesoru uvedené fakulty Romanu Jakobsonovi (1896–1981). Je rozdělen do šesti oddílů, z nichž prvý se bezprostředně týká života a vlastního jubilatova díla. Uvádí jej stať bostonského slavisty T. G. Winaera o Jakobsonově díle. Jeho choť Irene Portis-Winaerová uvažuje o Jakobsonově světě v rámci dialogu s implikací americké etnologie z pozice Ch. S. Pierce. Zdeněk Mathauser se zamýšlí nad otázkou plurality a komplexnosti v současné teorii literatury. Françoise Gadet z Paříže uvažuje o symetrii ve fonologii, gramatice a poetice, kdežto C. H. Schoneveld mluví o Jakobsonově fonologii mezi ikonocností a matematickou teorií množin. Edward Stankiewicz z Yaleovy univerzity charakterizuje funkci jazyka v literárních žánrech, Eugeniusz Czaplewicz řeší otázku moderní a postmoderní poetiky a Miroslav Mikulášek si všímá mýtu jako paradigmatu poznání a bytí. K inspiraci mýtem v rámci Slova o pluku Igorově se vrací Jiří Franěk charakterizující takto Jakobsonův přístup k této památce. Doplnil bych, že to bylo proto, aby mu byla umožněna cesta do SSSR. Nejsem přesvědčen jako R. Jakobson, že by šlo o staroruskou práci; myslím shodně s H. Rothem, že jde v ní o romantický podvrh, který Jakobson hájil vzhledem k umožnění svých kontaktů s rodnou zemí, jež toto dílo uznávala v totalitním období za pravé, i když musel chápat dedukce A. Mazona i edici Uspenského a A. Zimina dostatečně mluvící proti pravosti této údajně staroruské skladby. Ivo Pospíšil uvažuje o funkci motivů šilenství především v díle A. S. Puškina, zejména v Cikánech, v Poltavě a v Bronzovém jezdcí. Marie Kubínová z Prahy reaguje na Jakobsonovu studii *Linguistics and Poetics* (1958). Jaroslav Fryčer analyzuje Baudelairovy Kočky, dílo, jež vyvolalo dosud více než 40 polemických studií a kritik od předních lingvistů, literárních teoretiků a stylistiků, mezi nimiž byli také R. Jakobson a Claude Lévi-Strauss. Vladimír Svatoň se zamýšlí nad pojmovou vybaveností literární vědy i v souvislosti s dílem Jakobsonovým. Ivo Osolobě dokazuje Jakobsonovo českoslovenství, popřípadě velkomoravanství na příkladu Jakobsonovy Moudrosti starých Čechů (podle názvu díla Komenského obsahujícího soubor přísloví) a teoretických prací L. Janáčka.

Biografické stati vztahující se k R. Jakobsonovi zahajuje buďto práce výše uvedená nebo portrét R. Jakobsona od Miloše Zelenky R. J. v kontextu české slavistiky 20. let. Autor nastiňuje stručně Jakobsonovu práci doma v Rusku a zejména v Moskvě v návaznosti na analogické dílo O. Brika, B. Ejchenbauma, L. Jakubinského, J. Polivanova, V. Šklovského, J. Tyňanova aj. a především upozorňuje na jeho rozbor tří nejzákladnějších prvků české prozodie, tj. kvantity, přízvuku a mezislovního předělu, jež pak uplatnil v Moudrosti starých Čechů (New York 1943). Pavlína Kuldánová z Ostravy upozorňuje v rámci života Jakobsona na jeho potíže s habilitací na základě jeho korespondence i projevů při jeho několika návštěvách naší země po r. 1945. J. M. Weimann vzpomíná svých několika setkání s R. Jakobsonem v souvislosti s jeho některými jinými bývalými studenty.

Ostatních pět oddílů sborníku si všímá jednotlivých žánrů evropské literatury. Olga Kovačičová z Bratislavy píše o staroruských inspiracích ruského modernismu, především u Majakovského a Chlebnikova. Milan Kopecký si na pěti českých dílech z přelomu 16. a 17. století všímá mnohofunkčnosti jejich profilu a cíle (Kampanovy elegie na smrt Veleslavínovu 1599, Historie o životu dr. Fausta 1611, Sumovní kroniky Mouřenínovy 1615, Sumovní kroniky o Sajfrídovi 1615 a Komenského Labyrintu, 1623, 1631). Jan Skutlil přibližuje specifika žánru Komenského Kšaftu ve srovnání s právníckými odkazy moravských feudálů — jeho současníků. Kosmos a chaos jako metamodely světa charakterizuje H. Lejderman z Jekatěrinburgu a Danuše Kšicová rozebírá impulsy Romana Jakobsona v poetice ruského modernismu a raného avantgardismu. Maria Cymborska-Leboda z Lublina píše o utopickém elementu symbolistického myšlení o žánrech a o formách umění na základě studií N. Berďajeva, A. Bělého, F. Sologubova, N. Minského aj. Michael Basker z Bristolu uvažuje o vývoji akmeistické poetiky na příkladu díla Nikolaje Gumiljova Čadské jezero. Pavel Pešta navazuje na příspěvek R. Jakobsona k 10. výročí Osvobozeného divadla v r. 1937 a píše o soudobé satíře i o dřívější v české avantgardě; o balkánské avantgardě píše Ivan Dorovský.

Soubor studií vztahujících se k poezii zahajuje Ladislav Matějka z Bostonu studií o tradici československého básnictví v době velkomoravské rozbořem básně Proglas, v níž se hlásí k Jakobsonovu a Isačenkovu odkazu. Richard Pražák si všímá kosmologických a etologických ság a mýtův dávnověké ugrofinské poezii. N. G. Žekulin z Calgary rozebírá sonet Vjačeslava Ivanova a symfonickou poému O. Respighi Římské fontány. Wolfgang Friedrich Schwarz z Lipska přináší několik zajímavých poznámek k Seifertovu Morovému sloupu (1977).

Práce týkající se dramatu uvádí stať Waltera Schamschuly z Berkeley o vztazích R. Jakobsona k středověké dramaturgii, kdežto Halina Brzoza z Toruně se zabývá rozbořem divadla paměti Tadeu-sze Kantora a Rudolf Pečman klasifikuje poměr Bohuslava Martinů k modernímu divadlu. Oddíl prózy se dělí na dvě části; první z nich je soustředěn na malé a střední žánrové formy, druhý na analýzu románových skladeb. Josef Dohnal uvažuje o ruské expresionistické povídce, Agata N. Goller z Budapešti píše o parodii a o citacích v Zoščenkových Sentimentálních povídkách. E. Talická z Brna referuje o povídkách „Fro“ Andreje Platonova, Jiří Šrámek o funkci dialogu v Caragialově črtě, Galina Bínová o přechodu ironie k absurditě v souvislosti s poetikou „nové vlny“ v ruské literatuře. Robert Porter z Bristolu se zamýšlí nad vztahem literatury k pornografii, A. P. Volkov uvažuje nad poetikou současného slovesného apokryfu, Krystyna Kardyni-Pelikánová píše o para-epistolografických formách v české a v polské literatuře na příkladech děl Jiřiny M. Kuncewiczové a B. Hrabala, kdežto Květuše Lepilová z Ostravy uvažuje o současné percepci žánru povídky.

Poměrně méně místa je věnováno románu a jeho analýze. N. Kopystjanskaja ze Lvova analyzuje druhy a funkce retrospektivního románu, Temira Pachmussová z univerzity v Illinois v USA rozebírá důkladně Merežkovského román Napoleon a vyhledává v něm antické prvky mýtů. Nejvíce z tohoto hlediska věnuje pozornost jeho zpracování bitvy u Waterloo; srovnává Napoleona s mytickými postavami, např. s asyrským bohem Slunce, s dějem souvisejícím s Atlantidou, s řeckou bohyní Demeter. Halina Chalaciňuska-Wiertelak z Poznaň věnuje pozornost fenoménu Petrohradu Andreje Bělého, Erszébét Kámán z Budapešti zaměřuje pozornost k románovému žánru M. Bulgakova, Oleg Malevič z Petrohradu píše o žánrových zvlátnostech českého románu dvacátých a třicátých let na základě poetiky R. Jakobsona. Zdeněk Pechal z Olomouce ověřuje mystifikace v románě Vladimíra Nabokova. Poslední studie Josefa Rožtinského z Tokia si všímá topických paralelismů v textech Josefa Rotha.

Rozsáhlý mezinárodní, několika jazyky psaný sborník svou polytematičností zaujme zejména komparatisty a genology.

Jan Skutil